

MONITOR GOSPODARCZY INSTYTUTU ZACHODNIEGO

1/2024
07.02.2024

*Redakcja:
dr Piotr Andrzejewski*

SYTUACJA EKONOMICZNA W NIEMCZECH – listopad–grudzień 2023

W ostatnim kwartale 2023 r. gospodarka Niemiec skurczyła się o -0,3% w ujęciu kwartalnym. O taką samą wartość -0,3% niemiecka gospodarka uległa zmniejszeniu w ujęciu rocznym. Według Federalnego Ministerstwa Gospodarki i Ochrony Klimatu osłabienie gospodarcze będzie postępowało w pierwszym kwartale 2024 r. Jednakże spadkowa tendencja inflacji, rosnące płace realne i stopniowe ożywienie w gospodarce światowej pozwalają prognozować, że kluczowe czynniki negatywne dla gospodarki niemieckiej prawdopodobnie wygasną w ciągu bieżącego roku i nastąpi wyczekiwane ożywienie. Pod koniec 2023 r. spadki odnotowano w przemyśle i budownictwie (odpowiednio -0,5% i -2,9%), natomiast wzrost zaobserwowano w sektorze energetycznym (+3,9%). Obciążeniem w dalszym ciągu pozostaje jednak słaby popyt zagraniczny, zwłaszcza ze strefy euro, co przekłada się na niewielkie perspektywy wzrostu dla przemysłu. Realna sprzedaż detaliczna z wyłączeniem pojazdów mechanicznych zmniejszyła się o 2,2% w ujęciu miesięcznym. Inflacja w grudniu wzrosła do 3,7% z poziomu 3,2% w listopadzie. Przyczyną wzrostu był efekt bazy, będący wynikiem grudniowej pomocy nadzwyczajnej z końca 2022 r. Choć w listopadzie zatrudnienie rosło, to w grudniu trend ten uległ zatrzymaniu, a liczba bezrobotnych zwiększyła się nieznacznie (o 5 tys. osób). O 4,9% w ujęciu miesięcznym zmniejszyła się liczba upadłości przedsiębiorstw, jednak była ona o 19% wyższa w porównaniu do analogicznego okresu w poprzedzającym roku.

Die wirtschaftliche Lage in Deutschland im Januar 2023

ANALIZY

🕒 Wpływ kryzysu budżetowego na niemiecką gospodarkę

Obserwując sytuację polityczną i kryzys budżetowy wywołany wyrokiem Federalnego Trybunału Konstytucyjnego, Niemiecki Instytut Badań Ekonomicznych (DIW) skorygował w dół swoją prognozę gospodarczą na lata 2024 i 2025 – PKB ma wzrosnąć zaledwie o 0,6 i 1,0%. Przy czym prognoza ta zakłada, że rząd federalny będzie oszczędzał przez najbliższe dwa lata i nie zrealizuje wszystkich zaplanowanych lub obiecanych wydatków. Oczekuje się, że te cięcia i niepewność spowodują spowolnienie wzrostu odpowiednio o 0,3 i 0,2 p.p. w latach 2024 i 2025. W ocenie DIW oczekiwane odbicie gospodarcze może nadejść o kwartał później, w drugiej połowie 2024 r. Nałożyć ma się na to także poprawiająca się sytuacja w strefie euro i spodziewana obniżka stóp procentowych przez EBC.

Porozumienie koalicji rządzącej w ocenie DIW nie wniosło optymizmu. W raporcie „Cięcia budżetowe obciążają niemiecką gospodarkę” DIW zauważa, że pomimo oczekiwań konsumpcja prywatna nie stała się siłą napędową gospodarki. Przyczyną tego stanu rzeczy jest fakt, że dochody realne wzrosły nieznacznie pomimo mniejszej inflacji i nominalnego wzrostu płac. Niepewność, do której dołożyła się sytuacja budżetowa powoduje, że konsumenci w pierwszej kolejności uzupełniają uszczuplone rezerwy finansowe, zamiast wydawać pieniądze. Spadająca inflacja ma, w ocenie DIW, w coraz większym stopniu wzmacniać płace realne, co powinno wspierać siłę nabywczą konsumentów.

Jednakże nawyki oszczędzania powstałe w czasie pandemii mogą spowodować, że wzrost wydatków i konsumpcji będzie mniejszy od oczekiwanego.

Geraldine Dany-Knedlik współkierująca działem prognoz i polityki gospodarczej w DIW Berlin uważa, że realizacja projektów inwestycyjnych, które dotąd uważano za bezpieczne, została nagle przerwana, wywołując dodatkową niechęć do inwestowania i pogłębiając trend oszczędzania. Ponadto w obecnej sytuacji DIW nie oczekuje, że eksport stanie się motorem napędowym wzrostu. Choć gospodarka światowa odnotowuje wzrost, to strefa euro pozostaje w tyle, negatywnie oddziałując na perspektywę wzrostu w Niemczech.

Według prezesa DIW Marcela Fratzschera zmiana polityki finansowej jest nieunikniona. „Aby niemiecka gospodarka nabrała dynamiki, należy jak najszybciej wyeliminować niepewności” – twierdzi Fratzscher. Dodaje, że rząd federalny powinien zmienić kurs polityki finansowej i dostosować swoje priorytety. „Rząd federalny potrzebuje jasnego kompasu polityki gospodarczej. Najwyższym priorytetem muszą być inwestycje publiczne”. Fratzscher opowiedział się za utworzeniem specjalnego funduszu ochrony klimatu o wartości 100 mld euro, który byłby umocowany w konstytucji i w związku z tym nie objęty hamulcem zadłużenia. Wzorem ma być *Sondervermögen* – specjalny fundusz dla Bundeswehry. „Niemcy potrzebują znacznie większych inwestycji publicznych i prywatnych w transformację ekologiczną i cyfrową, szczególnie w nadchodzących latach, aby utrzymać konkurencyjność i miejsca pracy” – uważa Fratzscher.

Opinie Fratzschera wpisują się w szerszą dyskusję, którą w Niemczech wywołała sytuacja budżetowa. Przykładowo dyrektor gospodarczego instytutu IW z Kilonii Michael Hüther postulował utworzenie dodatkowego funduszu infrastrukturalnego na kwotę wynoszącą aż 500 mld euro. W tym kontekście należy wspomnieć fakt, że według budżetu na 2024 r. 70,5 mld euro ma zostać przeznaczonych na inwestycje, w tym infrastrukturalne. Jest to odpowiedź ministra finansów Christiana Lindnera na oczekiwania ekonomistów, którzy w inwestycjach publicznych upatrują szansy na pobudzenie wzrostu. Obrońcą hamulca zadłużenia jest prof. Lars Feld (obecnie doradca Lindnera) który uważa, że hamulec zadłużenia jest znacznie bardziej elastyczny niż sądzą jego krytycy. „System został zaprojektowany tak, że można go złagodzić, gdy mamy recesję, a gdy mamy naprawdę poważny kryzys, możemy uruchomić klauzulę korekcyjną, co dokładnie miało miejsce podczas pandemii”.

W ankiecie przeprowadzonej wśród niemieckich ekspertów ekonomicznych 48% z nich jest za przywróceniem hamulców zadłużenia w obecnym ich kształcie, 46% – za zmianą zasad ich funkcjonowania, a tylko 6% za ich likwidacją. Oznacza to, że zwolennicy reformy hamulców zadłużenia uzyskali niewielką przewagę po raz pierwszy od lat, ale środowisko ekonomistów ciągle pozostaje w tej kwestii podzielone. Także pośród zwolenników zmian nie ma zgodności co do ich zakresu, co powoduje, że prawdopodobieństwo reformy funkcjonowania hamulców zadłużenia pozostaje niewielkie.

→ [DIW, Haushaltskürzungen verpassen deutscher Wirtschaft weiteren Dämpfer](#)

→ [Tagesschau, Auch die Volkswirte sind uneins](#)

WIADOMOŚCI

🕒 Wyrok Federalnego Trybunału Konstytucyjnego i dyskusja w mediach

Najważniejszą kwestią dyskutowaną w mediach pod koniec 2023 r. był wyrok Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z 15.11.2023 r., który za niezgodne z niemiecką Ustawą Zasadniczą uznał przeniesienie niewykorzystanych środków z funduszu pandemicznego do Funduszu dla Transformacji Energii i Klimatu (KTF). Wyrok wywołał kryzys polityczny, a rządząca koalicja potrzebowała miesiąca, by dojść do porozumienia. Opóźnienia wynikające z negocjacji spowodowały, że budżet na 2024 r. został przyjęty dopiero na początku lutego 2024 r. Ponadto potrzeba dokonania oszczędności i cięć w dopłatach do paliwa dla traktorów i maszyn rolniczych wywołała falę niezadowolenia i protestów w Niemczech. Dyskusja towarzysząca protestom skupiała się na problemie równomiernego rozłożenia obciążeń podatkowych. W opinii niemieckiego społeczeństwa zbyt wiele środków trafia do dużych firm i korporacji kosztem zwykłych obywateli i gospodarstw domowych. Negatywne opinie dotyczą także funkcjonowania hamulca zadłużenia. „To był największy błąd niemieckiej polityki gospodarczej ostatnich 20, 30 lat” – stwierdził Jens Südekum, profesor ekonomii międzynarodowej na Uniwersytecie Heinricha Heinego w Düsseldorfie. „Ta głupia rzecz jest teraz w konstytucji i nie można się jej pozbyć” – dodał Südekum. Ponadto w ocenie „Financial Times” obecny kryzys uwydatnił niezamierzone konsekwencje reguły zadłużenia, pomyślanej jako sposób na wzmocnienie zaufania do finansów publicznych Niemiec. Teraz może ona grozić destabilizacją całego systemu budżetowego państwa, co z kolei mogłoby wywołać efekt domina w strefie euro. „Financial Times” zauważa, że mechanizm, który miał zapewniać stabilność i zaufanie, obecnie ma działanie odwrotne i jest przeciwny.

- ➔ [Financial Times, German debt brake ruling could doom energy crisis fund, says Robert Habeck](#)
- ➔ [Financial Times, Germany agrees budget deal to plug €17bn hole after debt ruling](#)
- ➔ [Financial Times, How Germany's 'debt brake' broke the budget](#)

🕒 Nagły koniec dopłat do zakupu samochodów elektrycznych

Skutki poszukiwania oszczędności w związku z wyrokiem Federalnego Trybunału Konstytucyjnego dotknęły firmy samochodowe i proces przechodzenia na elektromobilność. W dniu 17.12.2023 r. minister gospodarki Robert Habeck ogłosił radykalne zakończenie dofinansowania do zakupu samochodu elektrycznego. Decyzję negatywnie skomentowali politycy SPD: Detlef Müller, Matthias Miersch i Verena Hubertz, mówiąc: „Obywatele oczekują od decydentów politycznych realistycznych okresów przejściowych. Kupując nowy samochód, większość ludzi musi bardzo dokładnie przemyśleć, w jaki sposób może sobie na niego pozwolić, i z pewnością zaplanowała budżet na

wydanie większej kwoty”. Centralne Stowarzyszenie Niemieckiego Przemysłu Pojazdów Silnikowych (ZDK) również ostro skrytykowało nagłe zakończenie finansowania. „To niezwykle duże nadużycie zaufania dziesiątek tysięcy klientów, którzy zamówili pojazdy elektryczne pod warunkiem otrzymania dofinansowania” – stwierdził w oświadczeniu prezes ZDK Arne Joswig. „Minimum byłoby utrzymanie premii ekologicznej do końca roku”. Według szacunków można mówić o liczbie 60 000 pojazdów. Brak dopłaty w wysokości 4500 euro przekłada się na kwotę 270 mln euro, którą zostaną obciążeni głównie klienci. Cel, jakim jest wprowadzenie na niemieckie drogi 15 mln pojazdów elektrycznych do 2030 r., staje się jeszcze bardziej odległy” – dodał Joswig.

→ Handelsblatt, *Massive Kritik am spontanen Förderstopp für E-Autos*

● **Zmiany w Pakcie Stabilności i Wzrostu UE**

Unijny pakt Stabilności i wzrostu ma zostać zreformowany po raz czwarty od czasu swojego powstania w 1997 r. Według Eurostatu średni wskaźnik zadłużenia w strefie euro na koniec 2022 r. wyniósł 91% PKB. W dwunastu z 20 krajów strefy euro odnotowano zadłużenie wyższe niż przewidziane przez tzw. kryteria z Maastricht, tj. 60%. PKB W Grecji było to 172,6%, a we Włoszech 141,7%. Niemieckie zadłużenie oszacowano na 66,1%. Od 2011 r. po doświadczeniach kryzysu finansowego i kryzysu strefy euro naruszanie paktu stabilności i wzrostu mogło być dokonywane nie tylko ex post, ale także z wyprzedzeniem, wprowadzając państwa członkowskie na ścieżkę redukcji zadłużenia. Obecne zasady stanowią, że państwa ze wskaźnikiem zadłużenia powyżej 60% mają obowiązek zmniejszać zadłużenie o jedną dwudziestą wartości powyżej 60% zadłużenia. Dla Włoch oznaczałoby to redukcję o więcej niż 4 p.p. rocznie, co jest scenariuszem nierealnym. Dlatego KE dąży do reformy systemu, tak aby wyjść naprzeciw poszczególnym państwom o wysokim zadłużeniu. Ścieżka wychodzenia z zadłużenia miałyby być rozłożona na okres 4-7 lat. Ponadto jako redukcję zadłużenia można by traktować także inwestycje w technologie ekologiczne i cyfrowe. Stanowisko niemieckiego ministra finansów Christiana Lindnera było sceptyczne wobec luzowania zasad wychodzenia z zadłużenia i zaproponował on system „linii bezpieczeństwa” i stopniowania. Państwa, które są bardzo wysoko zadłużone (powyżej 90% PKB) powinny obniżyć zadłużenie o 1 p.p. rocznie. Państwa z zadłużeniem od 60% do 90% PKB o 0,5 p.p. Za maksymalny poziom deficytu przy redukcji zadłużenia Lindner wskazuje 1,5% PKB. Pomimo prób osiągnięcia kompromisu wydaje się, że nowe zasady obowiązywania Paktu Stabilności i Wzrostu nie będą respektowane przez niektóre państwa członkowskie, podobnie jak miało to miejsce w latach poprzednich.

→ Frankfurter Allgemeine Zeitung, *So ändert sich der Stabilitäts- und Wachstumspakt der EU*

KALENDARIUM

DATA	MIEJSCE	WYDARZENIE
02.11.2023	Londyn	Minister gospodarki i ochrony klimatu Robert Habeck uczestniczył w Szczycie Bezpieczeństwa Sztucznej Inteligencji z udziałem wiceprezydent USA Kamali Harris oraz przewodniczącej KE Ursuli von der Leyen. Habeck spotkał się także z brytyjską minister ds. bezpieczeństwa energetycznego i neutralności CO2 Claire Coutinho.
06.11.2023	Sewilla	Koordinator rządu federalnego ds. niemieckiego lotnictwa i kosmonautyki Anna Christmann wzięła udział w Europejskim Szczycie Kosmicznym. Niemcy sprawowały rotacyjną prezydencję w Europejskiej Agencji Kosmicznej, a głównym celem było wypracowanie autonomicznych możliwości dostarczania towarów do przestrzeni kosmicznej. Projekt powstaje pod auspicjami Niemiec, Francji i Włoch.
06.11.2023	Windhoek	W Namibii trzy niemieckie firmy CO2Grab GmbH, TS Elin GmbH i LSF GmbH rozpoczęły budowę pierwszej „zielonej” huty żelaza. Na miejscu ma być także wytwarzany zielony wodór. Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu dofinansowało projekt kwotą 13 mln euro.
07.11.2023	Berlin	Minister Robert Habeck wraz z przedstawicielami przedsiębiorców i Federalnego Urzędu Statystycznego omówił kwestię redukcji obowiązków informacyjnych dla firm.
14.11.2023	Duisburg	W ramach roboczej wizyty króla Holandii Willema-Aleksandra w Nadrenii Północnej-Westfalii, przedstawiciele niemieckiego i holenderskiego Ministerstwa Gospodarki podpisali deklarację woli współpracy w dziedzinie wodoru. Deklaracja obejmuje plan budowy gazociągów i magazynów dla wodoru. Oba państwa planują także stanąć wspólnie do przetargów w ramach IPCEI H2Global.
14.11.2023	Berlin	Rząd federalny udzielił firmie Siemens Energy AG gwarancji na kwotę 7,5 mld euro, drugie tyle mają zagwarantować banki prywatne. Trudna sytuacja Siemensu jest rezultatem problemów spółki zależnej Siemens Gamesa produkującej turbiny wiatrowe.
15.11.2023	Berlin	Rząd federalny przyjął projekt ustawy o planowaniu sieci wodorowej.
15.11.2023	Karlsruhe	Federalny Trybunał Konstytucyjny orzekł o nielegalności przeniesienia 60 mld euro z funduszu covidowego do funduszu transformacji klimatycznej.
20.11.2023	Jena	Minister Robert Habeck wziął udział w 16. Szczycie Cyfrowym, który zgromadził ponad 1000 uczestników. Głównym

		tematem szczytu było zastosowanie sztucznej inteligencji w gospodarce.
22.11.2023	Berlin	Zrzeszeni w platformie dialogu na rzecz biogospodarki przemysłowej eksperci przekazali sekretarzowi stanu Michaelowi Kellnerowi raport w sprawie biogospodarki i bioproduktów, które zostały uznane za jedną z rozwojowych gałęzi gospodarki.
22.11.2023	Berlin	Fundusz Venture Capital Wachstumsfonds Deutschland osiągnął kapitalizację na poziomie 1 mld euro. Wśród głównych inwestorów znajduje się Bank Rozwoju KfW oraz 20 podmiotów prywatnych.
27.11.2023	Berlin	Minister Robert Habeck był gospodarzem europejskiego szczytu dotyczącego technologii dwukierunkowego ładowania samochodów elektrycznych.
28.11.2023	Berlin	Minister Robert Habeck spotkał się z przedstawicielami europejskiej branży fotowoltaicznej w ramach 4. Okrągłego Stołu „Made in Europe”.
29.11.2023	Dubaj	Rząd federalny zaprezentował Międzynarodową Strategię Ochrony Klimatu 2030 na szczycie COP28.
30.11.2023	Bruksela	Sven Giegold, sekretarz stanu ds. niemieckiej i europejskiej polityki regionalnej, wziął udział w spotkaniu ministrów europejskich. Powołano grupę ekspercką, która ma przedstawić rekomendacje dla zmian w zakresie europejskiej polityki spójności w drugim kwartale 2024 r.
01.12.2023	Bruksela	W ramach unijnych konsultacji rząd federalny przekazał KE pakiet propozycji ograniczenia obowiązków sprawozdawczych dla przedsiębiorstw
04.12.2023	Berlin	Minister Robert Habeck wraz z jego brazylijskim odpowiednikiem Fernandem Haddadem oraz ministrem przemysłu Marciem Rosą wzięli udział w dwustronnych konsultacjach międzyrządowych. Rozmowy dotyczyły Brazylii jako miejsca zielonych inwestycji oraz kwestii zwiększenia przetwarzania surowców w tym kraju przed ich transportem do Niemiec.
05.12.2023	Bruksela	Komisja Europejska zatwierdziła Ważny Projekt Wspólnego Europejskiego Zainteresowania – IPCEI Cloud dotyczący technologii chmury. W projekcie bierze udział 12 państw członkowskich (w tym Polska), a koordynatorami są Niemcy i Francja.
05.12.2023	Dubaj	W ramach szczytu klimatycznego COP28 Niemcy, Japonia oraz Namibia przedstawiły wspólnie globalną inicjatywę na rzecz wzajemnego uznawania systemów certyfikacji wodoru i jego pochodnych. Deklarację podpisało 36 państw, w tym wielu niemieckich partnerów w projektach wodorowych.

06.12.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu było gospodarzem konferencji nt. technologii morskich. Rozmowy dotyczyły przede wszystkim kwestii dekarbonizacji transportu morskiego oraz rozwoju energetyki morskiej.
07.12.2023	Bruksela	Sekretarz stanu Sven Giegold wziął udział w posiedzeniu Rady UE ds. konkurencyjności, na którym przyjęto zaproponowany przez KE Net Zero Industry Act.
11.12.2023	Bruksela	KE zatwierdziła system rekompensat za wycofywanie węgla brunatnego przez RWE Power AG w wysokości 2,6 mld euro.
12.12.2023	Berlin	Narodowe Forum Strategii ds. norm pod przewodnictwem sekretarza stanu Franziska Brantner przedstawiło pierwszy raport roczny.
13.12.2023	Berlin	Rząd federalny przyjął Narodową Strategię Farmaceutyczną, która powstała przy współpracy Ministerstwa Gospodarki i Ochrony Klimatu, Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Edukacji i Badań Naukowych.
14.12.2023	Bruksela	Państwa członkowskie UE oraz Chile podpisały Zaawansowane Porozumienie Ramowe dotyczące wymiany handlowej. Według Roberta Habecka porozumienie ułatwi współpracę w produkcji i transporcie zielonego wodoru z Chile do Niemiec.
17.12.2023	Berlin	W związku z realizacją wyroku FTK Ministerstwo Gospodarki zaprzestało przyznawania dopłaty środowiskowej do zakupu samochodów elektrycznych.
19.12.2023	Bruksela	KE zatwierdziła projekt pomocy dla firm Dillinger Hüttenwerke AG, Saarstahl AG i ROGESA z sektora przemysłu stalowego w Zagłębiu Saary w wysokości 2,6 mld euro do 2027 r.
20.12.2023	Berlin Bruksela	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu oraz KE ogłosiły, że Niemcy będą pierwszym państwem biorącym udział w projekcie Europejskiego Banku Wodoru dofinansowanego kwotą 800 mln euro ze środków UE oraz 350 mln euro z budżetu federalnego.
20.12.2023	Berlin	Rząd federalny przyjął projekt ustawy o prawie pocztowym.
20.12.2023	Berlin	Rząd federalny przedstawił raport ze sprzedaży i eksportu uzbrojenia za 2022 r., w którym wydano indywidualne zezwolenia na eksport sprzętu wojskowego o wartości 8,362 mld euro (1 mld euro mniej niż w 2021 r.).
21.12.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu ogłosiło udzielenie Ukrainie zimowego pakietu pomocowego w wysokości 88 mln euro. Pakiet obejmuje przede wszystkim pomoc w zakresie naprawy zniszczeń w ukraińskiej infrastrukturze energetycznej.
29.12.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu wraz z Federalnym Urzędem ds. Gospodarki i Kontroli Eksportu (BAFA) ogłosiły wspólnie propozycje optymalizacji kontroli eksportu.

29.12.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu ogłosiło nowe zasady ubiegania się o dotację na transformację ogrzewania budynków. Można wnioskować o dofinansowanie rządu 70% całej kwoty.
------------	--------	---

© INSTYTUT ZACHODNI

im. Zygmunta Wojciechowskiego

ul. Mostowa 27A, 61-854 Poznań

(+48) 61 85 27 691

izpozpl@iz.poznan.pl

www.iz.poznan.pl